

діяльність студента, а створює максимально сприятливі умови для власного професійного удосконалення. Педагог, організовуючи процес індивідуальної роботи студента, враховує його індивідуальні особливості і пропонує такі творчі завдання з використанням ігрових елементів, які передбачають комбінування, аналогізування, універсалізацію, випадкові видозміни та нестандартні прийоми активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І.М. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя. —Одеса, 1998.
2. Булка Н.І. Креативність і соціальна компетентність // Практична психологія та соціальна робота. — 2001. — №10. — С.46-49.
3. Виноградов А.Г. Креативность и современные технологии // Одаренный ребенок. — 2002. — № 1. — С.14-17.
4. Кравченко П.Ф. Формирование творческой личности студента. — К., 1994. — С.8-40.

**БІБЛІОТЕКА: НОВІ ЧАСИ, НОВІ
ВИМОГИ**

**О.Б. Боровик,
Т.Ю. Качан
(Плотава)**

Залучення системи освіти України до болонського процесу дедалі помітніше впливає на всі сфери життя держави. Не оминув він і вищої освіти, не пройшов непомітним і в роботі бібліотек вищих навчальних закладів.

Головне завдання бібліотеки вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія» (УМСА) — сприяти академії у перебудові її роботи шляхом повного розкриття і найкращого використання її книжкових багатств, використовуючи всі форми і методи пропаганди книги, стати потужним інформаційним центром, оскільки введення кредитно-модульної системи передбачає 50 відсотків навчального часу для самостійної роботи студентів.

Сьогодні, багатогалузевий фонд літератури налічує близько **376150** примірників друкованої продукції. Серед них — **190859** примірників наукової літератури, **172805** примірників навчальної літератури, **9270** примірників іноземної літератури та понад **440** найменувань періодичних видань. Книговидача становить близько **600000** примірників літератури за рік. Щорічно **5500** читачів користуються послугами двох абонементів: навчальної та наукової літератури, чотирма читальними залами: в адміністративному корпусі академії, в двох гуртожитках та електронною читальною залом.

Враховуючи нові вимоги, висунуті навчально-виховним процесом у підготовці спеціалістів медичної галузі, запровадження принципів європейської вищої освіти, діяльність бібліотеки УМСА координується з

деканатами, з кафедрами академії, з обов'язковим урахуванням завдань, що стоять перед вищою медичною освітою по підтримці всіх освітніх і наукових програм академії.

Згідно з наказом МОЗ України від 31.12.2004 року №685 «Про експериментальне впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних навчальних закладах III-IV рівнів акредитації у 2004-2010 рр.» колектив бібліотеки плідно працює в напрямку адаптації навчального процесу до перших вимог європейського освітнього простору. Бібліотекою закуплено навчальні посібники на державній та російських мовах: «Медична освіта у світі та в Україні. Додипломна освіта. Післядипломна освіта. Безперервний професійний розвиток». Організуються книжкові виставки та перегляди: «Навчальному процесу – нові форми організації», «Якість освіти – інтелектуальне обличчя держави», «Людина і освіта у вимірах економічної цивілізації», бібліографічні огляди «Реформи медичної галузі», «Зазираючи в майбутнє» та ін.

Упровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес змінив уявлення про завдання бібліотек та їх місце в суспільстві. Сучасна бібліотека – це вже не просто книгосховище, а єдине місце, де надається доступ до інформації як у традиційній друкованій формі, так і в електронному вигляді.

Бібліотека Української медичної стоматологічної академії, прагнучи задовольнити інформаційні потреби свого читача, не могла існувати лише за рахунок власного інформаційного потенціалу, тому виникла потреба у створенні і використанні новітніх інформаційних ресурсів: формування електронного каталогу, що забезпечить оперативність надання інформації, збереження фондів, можливість участі в міжбібліотечному обміні, включення бібліотеки в систему дистанційного навчання тощо.

Сьогодні читачі знають, як працювати з комп'ютером, багато хто володіє іноземними мовами, легко орієнтується у пошукових системах та базах даних. З'являється віддалений користувач, так званий віртуальний читач, наближається ера електронної комунікації. Виросло нове покоління, яке віддає перевагу електронним носіям інформації. Тому в багатьох бібліотеках світу існує тенденція перерозподіляти кошти на користь електронних видань. Так, Американська асоціація наукових бібліотек (Association of Research Libraries), провівши дослідження серед понад ста бібліотек, виявила, що за останнє десятиліття щорічні витрати середньої університетської бібліотеки на придбання електронних ресурсів зросли на 400 відсотків. У бібліотеці УМСА з 2005 року також поширюється комплектування бібліотеки повнотекстовими on-line базами.

Згідно Закону України «Про інформацію», «основними принципами інформаційних відносин є: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; об'єктивність, вірогідність інформації; повнота і точність інформації:».

Виконати ці завдання неможливо було без інформаційно-комп'ютерної мережі. При цьому важливо було дати об'єктивну оцінку власній діяльності, подивитися професійно на ті вади, що заважають працювати на сучасному

рівні, прислухатися до зауважень та побажань читачів, планувати свою роботу з урахуванням змін у суспільстві.

За останні два роки в академії склалися сприятливі передумови для впровадження бібліотечно-інформаційних технологій. На сьогоднішній день бібліотека має 8 комп'ютерів, 5 принтер-сканерів та 2 ксерокси. Бібліотека має вихід до мережі Інтернет, працює електронна пошта (biblioteka@umsa.pl.ua).

Світовий досвід свідчить, що в епоху електронних комунікацій бібліотекар повинен бути не тільки зберігачем книг і знавцем читацьких запитів, але також і фахівцем у галузі новітніх цифрових технологій, провідником інформаційної культури, менеджером і маркетологом в інформаційно-бібліотечній сфері. У зв'язку з цим виникає потреба в постійному оперативному розширенні й принциповому відновленні професійних знань, умінь і навичок працівників бібліотек. Уже на сьогоднішній день наші бібліотекарі – це фахівці в галузі електронних ресурсів, а саме: бібліотекар електронної довідково-бібліографічної служби, бібліотекар-фахівець із комплектування електронних ресурсів, фахівець з мета-даних, вже зараз ведеться робота по формуванню відділу автоматизації бібліотечних процесів.

Отже, компетенція бібліотеки, тобто коло її повноважень, розширилися суттєво. Збільшилися обсяги і складність деяких ділянок роботи бібліотекарів, що спричинило появу нових вимог до їхньої кваліфікації. Володіння комп'ютерними технологіями стало обов'язковим елементом професійності працівників бібліотеки. Тому з працівниками бібліотеки були проведені заняття по оволодінню комп'ютерною операційною системою Windows та програмами Microsoft Word та IRBIS.

Система автоматизації бібліотек ІРБІС32 являє собою типове інтегроване рішення в галузі автоматизації бібліотечних технологій і призначена для використання в бібліотеках будь-якого типу й профілю. Система цілком відповідає міжнародним вимогам, пропонуваним до подібного роду систем, і підтримує усі вітчизняні бібліографічні стандарти й формати. Система дозволяє описувати усі види видань. Інтерфейси системи максимально наближені до потреб користувача і легко освоюються.

Автоматизація бібліотечних процесів іде в двох напрямках: перший – створюється електронний каталог (ЕК) на всі бібліотечні ресурси. Другий – створюється база повнотекстових документів – електронна бібліотека (ЕБ).

Протягом 2005–2007 років в бібліотеці Української медичної стоматологічної академії завдяки автоматизованій бібліотечно-інформаційній системі ІРБІС створені такі бази даних електронного каталогу:

- БД «Книги» (майже 4028 тис. записів) – це БД, до якої входять усі нові надходження, та каталогізується література, що вже зберігається в усіх відділах бібліотеки, поповнюється майже щодня;
- БД «Періодичних видань» (203 назви журналів) – це БД, в якій реєструються періодичні видання ;

- БД «Довідково-бібліографічний опис» (4430 тис. записів), – де ведеться аналітичний опис статей з періодичних видань;
 - БД «Автореферати» (791 запис);
 - БД «Дисертації» (241 запис);
 - БД «Книги іноземною мовою»;
 - БД «Аудіовізуальні матеріали» включає повнотекстові підручники, лекції, методичні розробки на CD-rom диски та касети;
- інші допоміжні бази.

Переваги ЕК перед паперовим очевидні. Саме за допомогою системи ІРБІС користувач в ЕК має можливість знайти у фонді бібліотеки всю потрібну інформацію за оптимально короткий час. А саме:

- всю літературу заданої тематики;
- всі книги потрібного автора;
- на якому абонементі чи в читальній залі можна взяти книгу;
- планується в подальшій роботі бібліотекою електронна видача книг;
- в наших планах створення режиму електронного замовлення літератури;
- створення і ведення БД «ВУЗ», яка буде відображати книгозабезпеченість бібліотеки літературою для навчального процесу.

Як показала практика, найбільшим попитом користуються повнотекстові бази даних, які дають можливість багатоаспектного пошуку інформації, а саме: за предметною рубрикою, за назвою книги, за прізвищем автора книги, типом документа тощо.

Фонд ЕБ включає повнотекстові варіанти підручників, навчальних посібників, методичних розробок викладачів академії. Постійно здійснюється робота зі сканування навчальної літератури, яка відсутня в бібліотеці або користується підвищеним попитом. Ми просимо академію і наших авторів передавати до бібліотеки електронні версії підручників, монографій, методичних рекомендацій. Відображені в електронному каталозі, вони використовуються тільки в освітніх цілях

Наші читачі вже звикли звертатися до електронного каталогу, сприймають наявність його в бібліотеці як належне і віддають йому перевагу над традиційним паперовим. Саме це спонукає нас прискорити роботу над введенням в ЕК старих видань, тобто створення ретроверсії.

Інша проблема, яку нам слід вирішити, – збільшення парку комп'ютерної техніки, створення автоматизованих робочих місць (АРМ) для читачів. Після вирішення цих питань, наступним кроком буде для нас впровадження електронної (беззаписної) книговидачі, а в перспективі – участь у створенні міжвузівського медичного корпоративного ЕК, розміщення накопиченої інформації на сайтах, робота в складі бібліотечних консорціумів.

Безумовно, інтерес у відвідувачів бібліотеки викликає і можливість використання ресурсів мережі Інтернет. З цією метою був відкритий Інтернет-кабінет, де студенти мають доступ до глобальної інформаційно-комп'ютерної мережі Інтернет, а також ведуть пошук інформації з усіх медичних тем для написання рефератів, курсових робіт, історій хвороб, дисертацій, наукових праць тощо.

Є й інші проблеми, які нам доведеться вирішувати. Так, існує проблема збереження електронних ресурсів, тому що збереження інформації в електронному вигляді – технічно більш складне і вартісне завдання у порівнянні зі збереженням документів на папері й мікроплівці. У світі зростає стурбованість цією ситуацією, адже масив електронних ресурсів у фондах бібліотек постійно збільшується.

У той же час не можна заперечувати, що більшість читачів ще не звикла читати книгу з екрана монітора. До того ж, поки ще не в кожному домі є комп'ютер або ноутбук, який можна взяти із собою. Книга як культурологічна цінність завжди залишається незамінною, особливо тоді, коли передбачається читання вдумливе, тобто не тільки одержання інформації, але й роздуми про неї.

Ідея віртуальної бібліотеки спочатку викликала в суспільстві певну зневагу до традиційних паперових носіїв. Але все ж електронні бібліотеки ніколи не замінять друкований фонд, вони його тільки доповнюють, зберігають і розвивають. Вони – одночасно й частина фонду, і новий елемент інформаційних технологій. Разом з Інтернетом електронні бібліотеки розширюють спектр обслуговування користувачів, роблять можливим нове, якісне перетворення бібліотек, сприяють навчанню й оволодінню матеріалом всебічно, надають максимальну змогу для самопідготовки читача, що, як підкреслювалося вище, повністю відповідає вимогам кредитно-модульного навчання студентів.

Упроваджуючи новітні інформаційні технології, бібліотека УМСА не відмовляється від традиційних форм роботи з користувачами і, виступаючи одним із головних підрозділів вищого навчального закладу, допомагає у вирішенні найскладніших проблем навчання та сприяє виробленню ціннісних орієнтацій, впливає на формування в стінах академії інтелектуального та культурного середовища.

Ми впевнені, що бібліотека вищого навчального закладу повинна бути в авангарді всіх цих процесів, бути готовою до постійного вдосконалення всіх своїх робочих процесів, соціально і професійно мобільною.

Збільшився обсяг самостійної роботи студентів, збільшився й обсяг роботи вузівської бібліотеки. Щоб задовольнити потреби користувача-студента-медика, нами створені папки-довідники «Лікар для сім'ї (проблеми сімейної медицини)», «Хай посмішка сяє здоров'ям (стоматологія)», «Профілактика захворювань нервової системи», «Евтаназія: вбивство чи спасіння», паперові та електронні картотеки з біоетики, проблем суїциду, насилля в сім'ї, діє постійна виставка «Успіху досягає той, хто вчиться» (Модернізація вищої медичної освіти в Україні відповідно до болонського процесу), тематичні полиці з сімейної медицини, радіаційної медицини, краєзнавства тощо.

Традиційним став тісний зв'язок бібліотеки зі студентським профкомом, кафедрами, кураторами груп. Наслідком такої співпраці стали тематичні вечори: «Не плюндруйте мову!» (до Міжнародного дня грамотності), «Світ без запаху тютюну», «Послідовники Флоренс Найтінгейл», «На поклик іду до людини...» – про відомих хірургів М.В.Скліфософського, О.О.Вишневецького,

М.Н.Бурденко. За проханням студентів та викладачів проводилися бібліографічні огляди: «У променях людяності і науки» (М.Д.Стражеско – український терапевт), «З діяльністю в ім'я України» (О.О.Богомолець – український патофізіолог).

Створенню позитивного іміджу бібліотеки, її затребуваності сприяє постійна виставкова робота. Експонуючи книгу, ми намагаємося реалізовувати завдання естетичного, морального, професійного виховання студентів – майбутніх лікарів. Для ефективного розкриття теми, щоб зацікавити користувача, нами застосовуються різноманітні форми виставкової діяльності: виставки однієї книги, виставки-інформатори, тематичні виставки, виставки нових надходжень, перегляди тощо. Це дозволяє нам не тільки повністю відобразити зміст інформаційного ресурсу бібліотеки, а й точно відповідати сучасним вимогам користувача.

Безумовно, це далеко не все, що можна розповісти про освітню і культурну діяльність бібліотеки, її місце в житті академії. Наш колектив має багато творчих задумів, утілення яких, сподіваємося, сприятиме науковому та духовному збагаченню студентів, стане їм у пригоді як майбутнім спеціалістам.